AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2015 / 112 • Eylül 2015

İRAN DIŞİŞLERİ BAKANI'NIN MOSKOVA ZİYARETİ

Mert GÜRKAN

Mert GÜRKAN

İran Dışişleri Bakanı Javad Zarif, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile 17 Ağustos 2015 tarihinde Moskovada görüşmüştür. Görüşmede, başta iki ülke arasındaki ticari-ekonomik işbirliği faaliyetleri olmak üzere İranın, P5+1(Çin, Rusya, Fransa, İngiltere, ABD ve Almanya) ülkeleriyle imzalamış olduğu nükleer anlaşma[1] ve Suriye krizi konuları ele alınmıştır. Görüşmenin önemli başlıklarından Suriye kriziyle ilgili olarak Rusya ve İran arasındaki askeri işbirliğinin kapsamının genişletilmesi yönündeki vurgu dikkat çekerken iki ülkenin Suriye konusunda mutabık oldukları tekrarlanmıştır. Rusya Dışişleri Bakanı Lavrovun, Rusyanın Suriye konusundaki pozisyonunun değişmediğini belirtmesinin ardından yapmış olduğu, "Ortaklarımızdan bazıları geçiş periyodunun ardından Suriye'nin meşru devlet başkanının çekilmesini ön şart olarak görüyorsa, bu tutumun Rusya için kabul edilemez olduğunu belirtmek isterim"[2] şeklindeki açıklaması dikkat çekmektedir.

Nükleer Anlaşma kapsamında bu anlaşmanın uygulamaya konulması sonrası İrana uygulanan uluslararası yaptırımların kalkacak olması görüşmedeki bir diğer gündem maddesidir. Konuyla ilgili olarak önümüzdeki süreçte iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik işbirliği potansiyeline yönelik taraflar çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Lavrovun, bu sonbahardan itibaren düzenli olarak toplanmak üzere bir hükümetlararası ticari ve ekonomik bir işbirliği komisyonu kurulması konusunda anlaştıklarını belirtmesi önümüzdeki süreçte Rusya ve İran arasındaki işbirliğinin artarak devam edeceğine işaret etmektedir. [3]

Bu işbirliğinin özel olarak hangi alanlarda gerçekleşeceği sorusuna Lavrovun örnek olarak gösterdiği Buşehr Nükleer Santrali, Rusya ve İran ilişkilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Şah döneminde ABD ve Batı Avrupalı ülkelerin nükleer tesislere dair teşvikleriyle Alman şirketlerin inşasına başladığı Buşehr Nükleer Santralinin yapımı, İslam Devriminin ardından durmuştu. Uzun bir aradan sonra 1995 yılında Rusya ve İran arasında tesisin tamamlanması için bir anlaşma imzalanmıştı. Rusya, tesislerin 1999 yılına kadar tamamlanacağını bildirse de, başta ABD olmak üzere uluslararası baskıların da etkisiyle tesislerin inşası tamamlanamamıştır. [4] 37 yıllık serüvenin ardından, 2007 yılında tesislere Rusya tarafından ilk nükleer yakıt sevkiyatı gerçekleştirilmiştir. 2011 yılında ise İran elektrik sistemine entegre edilmiştir.[5]

2010 yılında İranın tesisleri arıza nedeniyle belirli bir süre devre dışı bırakması, dikkatleri yine aynı yıl yayılan ve bütün dünyada büyük tartışmaları da beraberinde getiren StuxNet virüsüne çekmiştir. İranlı yetkililer virüsün Buşehr Nükleer Santralinde bulunduğunu doğrulamışlar fakat virüsün sadece tesis çalışanlarının kişisel bilgisayarlarını etkilediğini ve arızanın uranyum çubuklarıyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir.[6] Aynı dönemde, ABDli teknoloji şirketi Symantecin yayınladığı verilere göre İran, Endonezya ve Hindistanın virüsten en çok etkilenen ülkeler sıralamasında ilk üç ülke konumunda olması[7], başta İran olmak üzere bu ülkelerin siber savaş kapsamında özellikle hedef alındığı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir.

StuxNet vakası bir yana bırakıldığı takdirde bile tesislerin güvenilirliğiyle ilgili çeşitli endişeler halen devam etmektedir. Almanya ve Rusya gibi iki farklı ülke tarafından yukarıda sayılan etkenlerden dolayı 30 yılı aşkın bir sürede bitirilebilen tesisin, uyumsuzluk ve bu uzun zamana bağlı olarak çeşitli donanımlarının yaşlanması gibi güvenlik problemleri oluşturduğu ifade edilmektedir. Diğer yandan ise ABDnin önemli enerji dergilerinden Power Engineering, Buşehr Nükleer Santralini 2015 yılında nükleer enerji dalında yılın projesi ödülüne layık gördüğünü duyurmuştur.[8] Buşehr Nükleer Santrali, dünü ve bugünü itibariyle İranın gerek Rusya gerekse Batılı ülkelerle olan ilişkilerini anlamak açısından önemli bir tarihselliğe sahiptir. Daha önce de belirtildiği gibi tesislerin güvenliğiyle ilgili olarak günümüzde de devam eden tartışmalar bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Diğer yandan görüşmede vurgulanan askeri işbirliğinin kapsamının genişletilmesi yönündeki açıklamalar oldukça önemlidir. Bu bağlamda görüşmenin yapıldığı tarihten üç gün önce, Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergei Ryabkovun, Rusyanın S-300 hava savunma sisteminin İrana teslimatı için hazır oldukları yönündeki açıklaması[9], belirtilen askeri işbirliğinin kapsamına dair önemli bir ipucu niteliğindedir. Yine yapılan görüşmenin ardından, İran Savunma Bakanı, 4 adet S-300 hava savunma sistemi alımı için İran ve Rusya arasında önümüzdeki hafta sözleşme imzalanacağını açıklamıştır.[10] Devlet destekli Rus savunma şirketi Almaz-Antey tarafından üretilen, uzun menzilli bir hava savunma sistemi olan S-300ün, İran hava savunma kapasitesini ve caydırıcılığını oldukça geliştireceği düşünülmektedir.

Rusya ve İran arasındaki bu anlaşmayla ilgili olarak, 18 Ağustos 2015 tarihindeki günlük basın toplantısında sorulan sorulara ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü John Kirbynin vermiş olduğu cevaplar ABDnin tutumunu anlamak açısından önemlidir. John Kirby özetle, S-300lerin sevkiyatıyla ilgili endişelerinin devam ettiğini ve gelişmeleri yakından takip ettiklerini, bu anlaşmanın BM Güvenlik Konseyinin çözümüyle ilgili olarak herhangi bir ihlale yol açmadığını belirtmiştir. Buna ek olarak Kirby, ABDnin İran hakkındaki endişelerinin Nükleer Anlaşmadan ayrı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Toplantıda sorulan bu silahın savunma mı yoksa taarruz nitelikli olarak mı görüldüğü şeklindeki soru üzerine Kirby, S-300ün bir savunma sistemi olmasına rağmen göz ardı edilemeyecek bir askeri kabiliyete sahip olduğunu ifade etmiştir.[11] Bu açıklamalar ışığında, özellikle bölgesel güvenlik kaygıları sebebiyle İsrail ve İranın etki alanından çekinen Suudi Arabistanın, konuyla ilgili olarak ABD üzerindeki baskılarının artacağı öngörülmektedir.

P5+1 ülkeleri ve İran arasında imzalanan tarihi anlaşmanın ardından gerçekleşen Lavrov-Zarif görüşmesi, Rusya ve İran ilişkilerinin geleceğine dair önemli ipuçlarına sahne olmuştur. Yine görüşmede genel çerçeve itibariyle, Nükleer Anlaşma sonrası iki ülke arasında ekonomik ve askeri işbirliğinin arttırılması gibi konuların üzerinde durulmuştur. Suriye meselesinde iki ülkenin ortak tutumlarının değişmeyeceği açıklaması üzerine Suriye İç Savaşında kısa vadede çözümsüzlüğün ve çatışma ortamının devam edeceğini söylemek mümkündür. Son olarak görüşmede önemli yer tutan S-300lerin teslimatıyla İranın hava savunma kapasite ve kabiliyetinin belirgin bir şekilde artacak olması, Batı dünyası ve İran arasında Nükleer Anlaşma sonrası oluşan ılımlı havayı gölgeleme potansiyeline sahip bir gelişmedir.

[1] Bkz. İran ile Varılan Nükleer Uzlaşma, Ahmet Ertan, *AVİM, 28.07.2015,* http://www.avim.org.tr/yorumnotlarduyurular/tr/IRAN-ILE-VARILAN-NUKLEER-UZLASMA/4160

[2] Lavrov: Esed'in gitmesi önşart olamaz, *Al Jazeera*, 17.08.2015, http://www.aljazeera.com.tr/haber/lavrov-esedin-gitmesi-onsart-olamaz

[3] http://en.mid.ru/en/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/1654185, 18.08.2015

[4] Nuclear Power in Iran, Ağustos 2015, http://www.world-nuclear.org/info/Country-Profiles/Countries-G-N/Iran/

[5] İran Buşehr santralini 37 yıl sonra açıyor, *BBC,* 12.09.2011, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/09/110912_bushehr.shtml

[6]Iran says Bushehr nuclear plant not damaged by Stuxnet, Parisa Hafezi, *Reuters*, 27.09.2015, http://www.reuters.com/article/2010/09/27/us-iran-cyber-bushehr-idUSTRE68Q39Z20100927

[7] http://www.symantec.com/security_response/writeup.jsp?docid=2010-071400-3123-99, 26.02.2013

[8] Power Engineering Magazine announced Bushehr NPP in Iran as the Project of the Year, Rosatom, 12.02.2015, http://www.rosatom.ru/en/presscentre/news/123749804748058d9a56bedc7b273a1d

[9] Lavrov, Zarif to Moscow, http://www.rferl.org/content/russia-iran-lavrov-zarif-meeting/27190613.html , August 19, 2015

[10] Iran plans to sign contract for Russian S-300 missiles next week, Sam Wilkin, *Reuters*, http://www.reuters.com/article/2015/08/18/us-russia-iran-arms-idUSKCN0QN11B20150818 , 18.08.015

[11] Daily press briefing, John Kirby, http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2015/08/246175.htm#RUSSIA 18.08.2015

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: GÜRKAN, Mert. 2026. "İRAN DIŞİŞLERİ BAKANI'NIN MOSKOVA ZİYARETİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2015 / 112. Eylül 06. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/IRAN-DISISLERI-BAKANI-NIN-MOSKOVA-ZIYARETI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır